

MENTALITĂȚI ȘI PRECEPTE RELIGIOASE DESPRE ADULTER ȘI LEGIFERAREA LOR

Livia Liliana Sibîșteanu

Adulterul, în dreptul românesc, este definit ca infracțiune care constă în încălcarea fidelității conjugale de către unul dintre soți. Articolul 304 din Codul Penal consemnează că fapta persoanei de a avea relații sexuale afară de căsătorie se pedepsește cu închisoarea de la o lună la șase luni sau cu amendă. Urmărirea penală și procesul penal încetează dacă intervine anularea căsătoriei sau în cazul în care adulterul a decedat.

Am constatat că adulterul nu este și nu a fost în toate legislațiile socotit faptă penală. În situația în care această faptă a fost sau mai este considerată infracțiune, ea este privită diferențiat, în funcție de apartenență socială sau de gen. Așadar, putem spune că legile, din diferite spații și perioade istorice, au reglementat și această infracțiune în funcție de mentalitățile epocii și astfel cutuma a fost legalizată oficial, încât nimeni să nu îndrăznească s-o schimbe. De asemenea, religiile au tratat diferit adulterul, considerându-l sau nu păcat, în funcție de morala acelei religii.

În antichitate, predomină în conștiința comună și în legislații o percepere diferită a adulterului bărbatului față de adulterul femeii, a adulterului între reprezentanții aceleași clase sociale sau între reprezentanții clasei privilegiate și clasei tolerate. Astfel, orice încălcare a fidelității femeii era considerată adulter și atrăgea sancțiuni grave, în timp ce infidelitatea soțului era considerată adulter numai în situația când acesta întreținea relații cu o femeie căsătorită.

De exemplu, în legislația cretană, conform legilor de la Gortyn, nu era considerat adulter relația dintre un bărbat și soția unui iobag. Adulterul era pedepsit în funcție de situații. Uneori vinovatul era luat prizonier de familia ofensată și putea fi răscumpărat de ai lui în termen de 5 zile. În cazul nerăscumpărării, paznicii lui puteau să facă orice cu el. Abia după un mileniu după Minos, statul a preluat sarcina de a pedepsi adulterul, prin amenzi cuprinse între 120 și 1200 de oboli, în funcție de starea socială a vinovatului și a victimei ei¹. În Mesopotamia, Codul lui

¹ Paul Faure, **Viața de fiecare zi în Creta lui Minos**, București, Editura Eminescu, 1977, p. 39.

Hamurabi considera pe ambii adulteri vinovați și acorda pedepse și intenției de adulter, ținând cont de declarația celor implicați și de opinia celor din jur. Martorii jucau un rol important în legislația mesopotamiană. Credem că acest aspect este o continuare a tradiției epocilor arhaice, când vinovații erau judecați public, pentru a constitui lecții de respectarea regulilor și a moralei și exemple de acordare a pedepsei. În situația în care soțul își prindea soția cu alt bărbat, ambii erau legați și aruncați în apă. Dacă soțul își ierta soția, pe bărbat regele trebuia să-l ierte. Când un bărbat încerca doar să „acostesteze” soția altuia, dacă nu existau martori, era dus în fața judecătorului și i se tundeă părul de pe față capului. Dacă un bărbat își învinuia soția de adulter, fără a proba fapta, soția era iertată dacă jura în fața unui zeu că este nevinovată. Dacă acest lucru îl susțineau și alți martori, fără a fi prinsă asupra faptului, femeia trebuia să-și dovedească nevinovăția, prin scufundare în apă². Însemnarea unei persoane care era imorală se făcea și la hitiți. Astfel, conform Codului hitit, bărbatul care era prins de soțul femeii adultere, putea fi iertat de rege, dacă bărbatul înșelat își ierta soția, dar i se înfiera capul. Soțul putea să-i omoare pe loc pe cei doi iubiți, dacă îi prindea asupra faptului, fără a fi pedepsit pentru omor. Codul de legi hitit, care admitea în multe situații depravarea (un bărbat liber putea întreține relații sexuale cu mama și cu fiica ei sau cu mai multe surori), este foarte dur în ceea ce privește infidelitatea. Adulterul era considerat crimă capitală atunci când bărbatul îl săvârșea cu soacra sa, cu cumnata sau cu fiica acesteia³.

În Egipt, femeia era considerată egală și tovarășa bărbatului. Cu toate acestea, în perioada timpurie, bărbatilor din clasa privilegiată li se permiteau să aibă una sau două concubine, pe care puteau să le aducă în casă. Deși egiptenii erau iubitori de copii și aveau mare grijă de ei, copiii născuți în afara căsătoriei nu beneficiau de niciun drept legal. Textele vorbesc despre egipteanul de rând ca de un soț grijuliu și fidel⁴. Morala egipteană îndemna la cumpătate. Astfel, **Învățătura I din Învățăturile papirusului Insinger** spune: „pofa de împreunare nelegiuită îl duce pe

² **Codul lui Hamurabi** (art.127, 129, 131-132) , în **Gândirea asiro-babiloniană în texte**, București, Editura Științifică, 1975, p. 332-333.

³ **Codul de legi hitit**, în **Gândirea hitită în texte**, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1986, p. 262.

⁴ Guy Rachet, **Dicționar de civilizație egipteană**, București, Editura Univers Enciclopedic, 1997, p. 79.

bărbat la pierzanie” și nu este om înțelept acela care are legături cu o femeie rea, „care vrea să placă unui alt bărbat”⁵. În mentalitatea egipteană, fidelitatea constituia temelia familiei. Așa ne explicăm faptele din basmul **Povestea celor doi frați**. Alături de pământeni, participă la evenimente zeii, care încurcă și dezleagă acțiunea. Pe parcursul acțiunii se apelează la magie, la supranatural. Punctul de plecare al subiectului basmului este intenția soției lui Ampu de a săvârși adulterul cu Bytan, cumnatul ei neînsurat. Ampu își omoară soția și-i dă trupul la câini. Bytan, supărat de neîncrederea fratelui său, pleacă în lume. Căutarea lui Bytan durează ani și reprezintă calea grea pe care trebuie să o parcurgem pentru a șterge ofensa adusă unei persoane pe care o iubim, prin neîncrederea acordată⁶. Prin acest basm, se arătau egiptenilor nenorocirile care se puteau declanșa, în urma unei fapte necugetate. Mai târziu, probabil, având la bază mentalități și fapte reale, legiutorul va considera adulterul crima cea mai mare și o va sancționa cu moartea partenerilor: soția era arsă de vie, iar amantul era aruncat pradă crocodililor.

În **Cartea Legii lui Manu**, care este un cod compus de precepte morale și norme sociale, persoanele care comit adulterul sau acelea care îl acceptă sunt disprețuite atât în viața pământească, cât și în viața de Dincolo și trebuie să-și ispășească pedeapsa într-o viață viitoare. De exemplu, în cod se spune: „Căci nimic pe lume nu se împotrivesc mai mult prelungirii vieții decât curtenia nevestei altuia (134)”, „De la oamenii care îngăduie necredința conjugală a femeilor(...), să nu se manânce nici o mâncare (217)”, „Femeia necredincioasă bărbatului ei este obiect de rușine pe pământ, după moarte, ea se naște din nou în pântecele unui șacal sau este chinuită de elefantiazis și de oftică (163)”⁷. Bărbatul în prezentul cod, în orice situație, trebuie să se bucure de respectul soției, conform percepției 154: „Chiar când purtarea unui bărbat ar fi de condamnat, iubind alte femei sau fiind lipsit de alte calități, femeia virtuoasă trebuie totuși să-l respecte ca pe un zeu”.

Tratarea diferită a adulterului se constată și în codurile de legi japoneze și persane. În Japonia, familia din clasele inferioare trebuia să fie

⁵ **Învățăturile papirusului Insinger**, în **Gândirea egipteană în texte**, București, Editura Științifică, 1974, p. 194-195.

⁶ **Povestea celor doi frați**, în **Poveștile Egiptului Antic**, București, Editura Minerva, 1972, p. 144.

⁷ **Manava-dhara-sastra sau Cartea Legii lui Manu**, București, Editor Aldo Press, 2001.

monogamă. Bărbatului din clasa superioară i se permitea să aibă concubine, iar regele putea să aibă un harem. Infidelitatea pasageră nu avea importanță. În schimb, infidelitatea femeii constituia o crimă, iar bărbatul era îndreptățit să-și ucidă soția infidelă⁸. În Persia, în păturile sociale sărace, femeia, în caz de adulter, putea fi iertată, dacă rămânând gravidă, nu recurgea la avort⁹. În China se practica adulterul de la împărat și împărăteasă până la înalții funcționari, fără ca acesta să fie considerat un delict. Cu toate că în mentalitatea chineză, ca element al fericirii și puterii îl constituia viața intimă cu aspecte de discreție, subtilitate, simbolism, rafinament, tradiționalism, cu toate că principiul de urmat, în învățăturile lui Confucius, era xiao-respect (adică respect între conducători și supuși, între soț și soție, între copii și părinți, între tineri și vârstnici), viața intimă și nu numai a împăraților chinezi era uneori plină de perversiuni, adultere și cruzime. Ne oprim doar la împăratul Tai Zong, contemporan cu profetul Mohamed și cu extinderea califatului arab și a răspândirii preceptelor din Coran privind adulterul. Acest împărat, considerat arhitect al strălucirii și măreției dinastiei Tang, protector al inventatorilor artei de luptă Kong Fu, al acordării libertății budismului în China, cel care și-a dezmoștenit fiul pentru că era homosexual, a dus o viață imorală. El și-a acordat o libertate nelimitată, nerespectându-și soția, având nenumărate contacte amoroase cu doamnele grase și frumoase (a introdus o nouă modă de prezentare a doamnelor în societate: grase și frumoase) și apelând la sprijinul unor licori afrodisiace, care i-au pricinuit moartea¹⁰. Până în zilele noastre, înalții funcționari chinezi au avut amante, pentru că în mentalitatea lor, „amantele sunt simbolul rangului”. În anul 2009, în China a fost impusă legea, prin care înalții funcționari trebuie să renunțe la amante¹¹. Chinezii aveau și o culoare a adulterului, și anume, galbenul¹².

⁸ Octavian Simu, **Civilizația japoneză tradițională**, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1984, p. 153.

⁹ Ovidiu Drîmba, **Istoria culturii și civilizației**, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1985, vol. I, p. 219.

¹⁰ Yuan Utazub, **Viața intimă a împăraților chinezi, de la Împăratul Galben la Împăratul Roșu**, București, Editura Nemira, 2003, p. 133-135.

¹¹ **Scandal în China: Funcționarii, obligați prin lege să renunțe la... sutele de amante**, știre din 08.07.2009, în Ziare.com.

¹² Jean Chevalier și Alain Gheerbrant, **Dicționar de simboluri**, București, Editura Artemis, 1985, vol. II, p. 84.

În Grecia, bărbatul se bucura de mai multe drepturi decât femeia în materie de sexualitate. El nu avea voie să se expună în public cu alte femei, dar putea să apară cu adolescenți cu care se știa că întreține relații sexuale. Era obligat prin lege să întrețină relații sexuale cu soția sa de cel puțin trei ori pe lună. Adulterul nu era condamnat la greci, pentru că ei și-au creat o religie, care nu condamna adulterul. Se știe că grecii păstrau ritualurile, venerau zeii, participau la mistere și se inițiau în diferite doctrine religioase. Atunci, dacă zeii își făceau de cap pe pamânt și în cer, de ce nu le-ar urma și ei, oamenii, exemplul? Pentru zeii greci, morala nu avea sens. Ei erau nemuritori, erau pasionali și se dădeau în profunzime plăcerii. Mitologia greacă a elaborat un panteon amoral, sacralizând defecte umane capitale ca: viclenia, adulterul, trufia, lăcomia, paricidul și fraticidul¹³. Sunt binecunoscute aventurile lui Zeus. Hera, arhetipul soției geloase, obsedată să-și prindă bărbatul în flagrant delict, se răzbuna pe amantele lui Zeus și pe copiii rezultați din aceste relații, iar Zeus, care reușea întotdeauna să o păcălească, râdea în fața zbuciumului ei. Întotdeauna râdea și își bătea joc. Iubirea adulteră dintre Afrodita și Ares a constituit unul dintre marile scandaluri ale Epocii Homerice și subiectul a fost dezbătut de filosofi Empedocle și Heraclit din Efes. Umilința lui Hefaistos a fost ștersă prin reparații și despăgubiri pecuniare, datorită intervenției lui Poseidon, iar pământeni, după lungi dezbateri, au considerat adulterul benefic, pentru că s-au unit Dragostea (Afrodita) cu Discordia (Ares), dând naștere Armoniei, fiica rezultată din iubirea lor¹⁴. Oare acestui adulter se datorează și armonia din Univers, nu numai aceea din arte? Constatăm cât de ușor poate fi manipulată opinia publică, dacă știi să aduci argumente pentru transformarea unui act imoral, într-un bine universal!

Grecii au știut întotdeauna să-și apere eroii și să le găsească scuze, atunci când au greșit. Ulise este unul dintre aceștia. Infidelitățile lui cu frumoasele Circe și Calipso s-au datorat conjuncturilor nefavorabile de care a avut parte eroul. Zeii i-au provocat distrugeri, declanșând furtuni și uragane, întinzându-i capcane, distrugându-i corăbiile și înfometându-i oamenii. În timp ce el se lupta cu zeii și cu forțele naturii, în timp ce se iubea pasional, după modelul zeilor, Penelopa, credincioasă, țesea, țesea și

¹³ A. Bonard, **Civilizația greacă**, București, Editura Științifică, 1967, vol. I, p. 168.

¹⁴ Felix Buffière, **Miturile lui Homer și gândirea greacă**, București, Editura Univers, 1987, p. 137-139.

ținea piept peșitorilor. **Iliada** și **Odissea** au reprezentat pentru greci cărți de învățătură, iar eroii războiului troian au constituit modele pentru educația tinerilor greci. Atunci, legea a venit în ajutorul educației, după modelul homeric: bărbatului i se admitea adulterul, cu condiția de a-și îndeplini obligațiile conjugale, în timp ce femeia trebuia să-l aștepte credincioasă în gineceu, unde el trebuia să-și facă datoria, ca un bun cetățean, de cel puțin trei ori pe lună! Dar cum rămâne cu adulterul Elenei, cauza morală a războiului troian? Gorgias, în **Elogiul Elenei**, pune capăt acuzațiilor care i s-au adus timp de un mileniu de la declanșarea războiului, susținând că orice cauză poate fi apărută și apărarea este cu atât mai grea cu cât subiectul pare negativ. El se întreabă ce a determinat-o pe Elena să-l părăsească pe Menelau pentru Paris: „Fie prin voia Sorții, prin hotărârea zeilor sau printr-un decret al Necesității a făcut ea ce a făcut; fie răpită cu forța, fie convinsă prin discurs, fie cuprinsă de iubire”. Pentru fiecare dintre aceste motive, Gorgias are argumente pentru apărarea Elenei. Dacă zeii au hotărât acest lucru, Elena nu poate fi învinuită pentru că „Zeul este mai puternic decât omul prin forța înțelepciunii și prin toate celelalte” (11:6); dacă a fost răpită cu forța, vinovat este agresorul, „el a făcut grozăvii, ea le-a suferit, drept este să avem pentru ea milă, pentru el ura să o păstrăm” (11:7); dacă a fost convinsă printr-un discurs, „acesta este stăpân puternic care duce la îndeplinire, cu un trup foarte mărunț și aproape nevăzut, o lucrare pe de-a-ntregul divină, căci el are puterea de a pune capăt fricii, de a îndepărta jalea, de a trezi bucurie, de a spori mila” (11:8), iar dacă Elena s-a îndrăgostit de Paris, ea nu poate fi acuzată, „pentru că iubirea este un zeu și are puterea sacră a zeilor” (11:9). Astfel, în orice situație, ea a scăpat de învinuire și din acuzată a devenit o victimă¹⁵. Prin această pledoarie, erau împăcate principiile umaniste grecești exprimate prin „Omul este măsura tuturor lucrurilor”, omul este rezultatul lui „kalosagathos” și este subjugat destinului, căruia nu i se poate opune.

Romanii, ancorați în realitate mai mult decât grecii, au avut alte principii umaniste exprimate prin sintagmele „Trăiește-ți clipa”, „Sunt om și nimic din ce este omenesc, nu-mi este străin”, principii valabile și femeilor și bărbaților. Adulterul a fost sancționat de legea romană, fiind considerat delict și pentru bărbat și pentru femeie, prin legea **Iulia de**

¹⁵ Bogdan Teodorescu, **Cinci milenii de manipulare**, București, Editura Tritonic, 2008, p. 98.

adulteriiis, pedepsele acordându-se de la condamnarea la moarte la separarea celor doi soți, în funcție de tipul căsătoriei și de diferite situații¹⁶. Concubinajul era admis în situația văduviei, dar și concubinajul declarat trebuia să fie monogam. Romanii țineau foarte mult la imaginea lor, așa că atât bărbații cât și femeile ieșeau în lume însoțiți ca să nu le fie știrbită virtutea. De asemenea, casa era plină de sclavi care vegheau peste tot, încât amanții nu aveau unde să se întâlnească tainic¹⁷. Cu toate acestea, izvoarele istorice și cele literare vorbesc despre adulteri, despre haremurile împăraților și despre împărătese infidele (împăratul Nero, deși căsătorit cu Octavia a început o legătură amoroasă cu Poppaea Sabina, soția senatorului Marcus Salvius Othon și nepoata consularului Gaius Poppaeus Sabinus. Octavia cea virtuoasă a fost acuzată de desfrânare, exilată și omorâtă într-un mod cumplit, în timp ce adultera Sabina Poppaea a devenit împărăteasă). Ca și grecii, romanii nu considerau adulter întreținerea unor relații sexuale de către un bărbat însurat cu un tânăr. De obicei, tânărul era scutierul sau paharnicul stăpânului: îi umplea paharul ca și Ganimede, lui Jupiter¹⁸ (din nou exemplul zeilor venea ca o susținerea a viciilor nestăpânite). Această meteahnă de a ține un iubit aparținea persoanelor simandicoase și era privită de popor cu un zâmbet respectuos. Este binecunoscută reproducerea sculpturii care îl reprezenta pe frumosul iubit al lui Brutus. Să fie această reproducere doar admirația pentru o operă de artă sau admirația pentru meteahna lui Brutus?

Odată cu adoptarea creștinismului și a musulmanismului, legiuitorii vor ține seama de preceptele acestor religii.

Biblia consideră adulterul o relație extraconjugală a unei femei căsătorite. Nu era adulter relația unui bărbat căsătorit cu o femeie necăsătorită, deoarece aceasta nu era proprietatea niciunui bărbat, deci nu se încălca proprietatea altui bărbat. Creștinismul a definit mai profund adulterul. Iisus Hristos spune: „Oricine se uită la femeie poftind-o a și săvârșit adulter cu ea cu inima lui” (Matei, 5, 28). Sfântul Ioan Gură de Aur consideră adulterul orice relație trupească săvârșită de o persoană căsătorită cu orice altă persoană căsătorită sau necăsătorită, liberă social sau sclavă, menționând că „fărădelegea adulterului nu este probată doar

¹⁶ Daniela Nicoleta Popescu, **Dreptul roman**-curs, Capitolul III, **Familia**, București, 2009.

¹⁷ Philippe Ariès și George Duby, **Istoria vieții private**, București, Editura Minerva, 1994, vol.1, p. 83.

¹⁸ **Ibidem**, p. 87.

în cazul celor cărora li se calcă cîntea, ci și în cazul celor care necîntesc” (Omilie la I Corintieni 19, 3). În viziunea Sfinților Părinți, adulterul provine din poftă trupestă, desfrâu din voluptate și cele două păcate sunt tratate diferit. Sfântul Iustin Martirul, în a doua **Apologie**, consideră că acceptarea adulterului înseamnă a fi partaș la patima desfrăului și despărțirea soțului/soției adulter/ă nu este doar un drept, ci și o datorie. Însă Sfântul Vasile tratează diferit desfrâu bărbatului de desfrâu femeii. Bărbatul se putea despărți de femeia adulteră, în timp ce femeia trebuia să accepte adulterul soțului, aceasta fiind o „legiferare” a tradițiilor capadociene, care vor fi consfințite și de Sinodul de la Elvira (Sfântul Ion Gură de Aur și Sfântul Grigore de Nazianz au susținut egalitatea în căsătorie și au combătut obiceiurile nedrepte capadociene). Pedepsele canonice, stabilite de Sfântul Vasile, pentru adulter și desfrâu erau diferite. Pentru adulter, se stabileau oprirea de la împărtășirea cu Sfintele Taine timp de 15 ani, pentru desfrâu timp de 7 ani. În ceea ce îi privește pe preoții adulteri, aceștia încetau să mai fie clerici, iar în situația în care soția lor era adulteră și nu se separa de ea, de asemenea, el era demis. Pedepsa pentru preoteasa adulteră era: 3 ani să mănânce uscat, iar după al nouălea ceas să facă zilnic 3000 de metanii¹⁹.

În Porunca a IV-a din cartea apocrifă **Păstorul lui Herma**, apărută în secolele II-III, se consideră mare păcat a pofti o femeie străină: „Îți poruncesc să păstrezi curăția și să nu se suie în inima ta pofta de femeie străină, de vreo desfrâu sau de alte lucruri rele de acest fel, căci dacă faci acestea săvârșești un mare păcat. Dacă însă îți aduci aminte pururea de femeia ta niciodată nu vei greși, căci dacă o astfel de poftă rea se suie în inima ta, cazi în păcat și dacă te dedai la astfel de răutăți de acest fel, săvârșești păcat. O astfel de poftă este un păcat mare pentru un serv al lui Dumnezeu. Dacă cineva săvârșește această faptă, își atrage moartea. Ia seama deci! Înfrânează-te de la poftă de acest fel, căci acolo unde locuiește sfințenia, acolo nu trebuie să se suie fărădelegea în inima bărbatului drept”²⁰.

Adulterul, conform Coranului, este o relație extraconjugală între un bărbat și o femeie ambii fiind căsătoriți. În situația în care un bărbat își

¹⁹ Lect.univ.dr. Iulian Mihai L.Constantinescu, conf.univ.dr. Mihai Valentin I. Vladimirescu, **Adulterul-motiv cu teme biblice și canonice pentru divorț**, referat în **Creștin Ortodox. Ro.**, 2010.

²⁰ **Păstorul lui Herma**, București, Editura Herald, 2007, p. 12-13.

acuză femeia de adulter, mărturia femeii o poate chiar invalida pe cea a unui bărbat. Dacă soțul se îndoiește fals de castitatea soției sale, el va jura de cinci ori pentru a evidenția nevinovăția ei. Dacă soția jură în același mod este considerată nevinovată și în acest caz căsătoria este desfăcută. „Aceia care defăimează femeii cinstite și nu au martori în afară de ei înșiși, fiecare dintre ei trebuie să facă patru mărturii cu jurământ pe Allah Preaînaltul că el este dintre cei care spun adevărul./ Și o a cincea mărturie cu jurământ, că blestemul lui Allah Preaînaltul să cadă asupra lui, dacă este dintre cei care mint./ Însă osânda va fi îndepărtată de la ea, dacă ea face patru mărturii cu jurământ pe Allah Preaînaltul că el este dintre cei care mint./ Și o a cincea mărturie cu jurământ că mânia lui Allah Preaînaltul să se abată asupra ei, dacă el este dintre cei care spun adevărul.” (An Nur: 6-9).

Pedeapsa pentru adulter în Coran, care se aplică și astăzi în statele islamice unde Coranul ține loc de Constituție, este deosebit de crudă. Se aplică lovituri cu pietre sau 100 de lovituri cu biciul: „Pe cea care preacurvește și pe cel care preacurvește biciuți-i pe fiecare cu câte o sută de lovituri. Și să nu vă apuce mila de ei în împlinirea legii lui Allah Preaînaltul, dacă voi credeți în Allah și în Ziua de Apoi! Și un grup de dreptcredincioși să fie martori la pedepsirea lor!” (An Nur: 2)²¹.

În legislația bizantină, exista discriminare între femei și bărbați, privind acordarea pedepselor. Această tratare diferențiată are ca puncte de plecare însăși preceptele creștine stabilite la Sinodul de la Elvira, dar și mentalitățile și tradițiile capadociene, conform cărora femeile erau privite în mod constant cu suspiciune, fiind un potențial obiect al ispitei. În Evul Mediu, viciile și slăbiciunile bărbaților au fost puse pe seama nurilor femeilor, nu pe neputința lor de a-și stăvili instinctele. În primele secole ale Imperiului Bizantin, în dreptul civil se prevedea pedeapsa capitală pentru adulter. Ulterior, legislația adoptă criterii de apreciere diferite, în sensul că bărbatul căsătorit era pedepsit numai dacă săvârșea adulterul cu o femeie măritată. De asemenea, pedeapsa capitală este înlocuită cu mutilarea, prin tăierea nasurilor părților aflate în culpă. Uneori femeia adulteră era trimisă la mănăstire, iar soțul avea dreptul să-și însușească dota ei. Dreptul canonic pedepsea adulterul cu excomunicarea și penitența²².

²¹ **Coranul**, Cluj, Editura ETA, 1995.

²² Alice-Mary Talbot, **Femeia**, în **Omul bizantin**, Iași, Editura Polirom, 2000, p. 150.

Discriminare în tratarea adulterului se constată și în dreptul burgund. Există o prevedere în acest drept, lipsită total de logica contemporană a săvârșirii adulterului. Astfel este socotită adulteră fata care s-a căsătorit cu un bărbat fără consimțământul părinților, iar bărbatul trebuia să plătească de două ori prețul nupțial și putea să se recăsătorească. „Putoarea adulterului” era atât de condamnată, încât însemna izgonirea imediată a femeii măritate, care apoi era strangulată și aruncată într-o mlaștină. Pedeapsa capitală pentru femeia adulteră se acorda și în legislația francă, care considera fapta femeii adultere aducerea unei pete pentru toată rubedenia ei și a soțului²³.

Ne surprinde imoralitatea societății medievale, deși aceasta s-a aflat sub controlul Bisericii. Creștinismul, care a impus credincioșilor Decalogul, nu a putut stăvili instinctele nici măcar în rândurile clerului înalt. Papa Pius al II-lea, pe vremea când era secretarul episcopului de Siena, a avut doi copii cu o scoțiană și cu o bretonă, pe care le-a expediat „cu cinism la părinții lor”, iar papa Alexandru al IV-lea (Borgia) a avut șapte copii de pe vremea când era vicecancelar al Bisericii de la Roma și încă doi, după ce a ajuns papă, concepuți cu amanta sa oficială, soția lui Orsino Orsini, frumoasa Giulia Farnese²⁴. Pentru amanta oficială a papei, nu exista păcatul adulter, deci nu putea fi excomunicată!

Istoricii pun săvârșirea adulterului pe seama căsătoriilor aranjate între părinți. În general, soțul era mult mai în vârstă decât soția și sentimentul de dragoste nu se înfiripa decât rar între cei doi soți, în special în sânul clasei dominante. Trubadurii, proveniți în general din rândul nobilimii, recitau și cântau povești de dragoste adulteră, adâncind suferința castelanelor romantice, încinse în centuri de castitate, așteptându-și soții să se întoarcă din războaie ale căror cauze nu le înțelegeau și nici nu le priveau. Povestea de dragoste a lui Tristan și a Isoldei a trezit și mai trezește admirație pentru dragostea frumoasă dintre cei doi tineri. Nu este drept ca bătrânul rege Marc de Cornwall să oblige o tânără frumoasă să-l iubească, după cum nu este moral ca Tristan să tânjească la dragostea soției unchiului său, care l-a crescut, după moartea părinților. Generații întregi de cititori au condamnat cruzimea lui Marc și au pus săvârșirea adulterului pe seama licorii, „vinul fermecat” destinat

²³ Philippe Ariès și George Duby, **op.cit.**, vol. 2, p. 177-182.

²⁴ Claudio Rendina, **Papii. Istorie și secrete**, București, Editura BICC ALL, 2002, p.593 și 614.

soților, pregătit de mama Isoldei și dat din greșală lui Tristan. De asemenea, și adulterul Genovevei, soția regelui Artur, este motivat cu răpirea și seducerea acesteia. Genoveva (Guinèvre), simbol al dorințelor carnale și aspirațiilor spirituale, căsătorită cu Artur din interese politice, a devenit amanta lui Lancelot, cavaler al Mesei Rotunde sau, după o tradiție reflectată în **Romanul lui Yder**, amanta lui Yder. Într-o altă variantă, în **Viața lui Gidas**, Genoveva a fost răpită și sedusă, iar lui Arthur i-au trebuit mulți ani ca s-o găsească. Această variantă este comparată de istorici cu mitul Persefonei, Genoveva devenind un personaj supranatural, mitic²⁵.

Opuse poveștilor de dragoste ale trubadurilor, sunt biografiile câtorva eroine, credincioasele fiind chemate să le urmeze conduita. Este vorba despre viața Idei din Boulogne, simbol al împlinirii feminității prin maternitate și despre viața Godelivei, simbol al împlinirii femeii căsătorite, prin credință. Ambele doamne au fost căsătorite cu bărbați mai în vârstă decât ele, dar educația creștină și respectarea învățăturii creștine le-au determinat să fie cinstite și să-și găsească împlinirea. Biserica le-a sanctificat și mormintele lor au devenit locuri de pelerinaj și de înfăptuire a unor minuni²⁶. Dar nu toate femeile au vocația sacrificiului și nu toate vor să ajungă sfinte! Probabil acest lucru l-au înțeles în cele din urmă și legiuitorii, care au înlocuit pedepsele capitale pentru adulter, cu amenzi, punând egalitate între adulterul femeii și cel al bărbatului. În Olanda, s-a păstrat mult timp discriminarea. Tatăl sau bărbatul femeii surprinse în flagrant delict se puteau răzbuna pe ea cum credeau de cuviință, fără a da socoteală nimănui pentru faptele lor. În schimb, bărbatul adulter prins cu o femeie nemăritată era supus plății unei amenzi foarte mari, iar partenera sa era trimisă într-o casă de corecție²⁷.

La azteci, principiile morale erau respectate: erau transmise copiilor de către părinți, discipilor de către profesorii lor. Rudele și tatăl unui tânăr se grăbeau să-l însoare, pentru că se temeau că acesta, din nepricepere, va greși și va cădea în mâna vreunei curtezane²⁸, deoarece,

²⁵ Georgianna Ziegler, **The Characterization of Guinèvre in English and French Medieval Romance**, diss, U of Pennsylvania, 1974, p. 183-184.

²⁶ George Duby, **Evul Mediu masculin**, București, Editura Meridiane, 1992, p. 52-74.

²⁷ Paul Zumthor, **Viața de toate zilele în Olanda din vremea lui Rembrandt**, București, Editura Eminescu, 1982, p. 168.

²⁸ Fray Bernardino de Sahagún, **Istoria generală a lucrurilor din Noua Spanie**, București, Editura Meridiane, 1989, p. 203.

în gândirea aztecă, se considera că plăcerile trupești înainte de vreme îl vlăguiesc pe tânăr și-l va face neputincios în fața soției. Un tată îi spunea astfel fiului său: „...cum ai să fii gata vlăguit și istovit și fără vreo nădejde de a-i mai da ceea ce i se cuvine de drept soției tale, tu singur îi vei spune: nu mai pot. Drept urmare, ea o să te urască, o să te părăsească și o să-și caute pe altul, deși nici prin gând nu-i trecuse așa ceva, ea te va înșela comițând un adulter din vina ta”²⁹. Prin această afirmație, tatăl îi motivează fiului un eventual adulter pe care soția sa îl va săvârși. Cu toată învinuirea bărbatului, legea aztecă nu era îndurătoare față de adulterul femeii, ajungându-se cu pedeapsa până la condamnarea cu moartea. Femeii i se dădea totuși dreptul la apărare. Este cunoscut adulterul săvârșit de două bătrâne cu doi tineri, pe care tații îl dădeau ca exemplu atunci când își educau băieții. Cele două adultere aduse în fața stăpânului, la remarcă acestuia „Sunteți atât de bătrâne, încât aceasta ar trebui să vă facă mare scârbă”, ele au răspuns: „Voi ceilalți, bărbații, nu mai doriți desfătarea simțurilor odată ce ați îmbătrânit, pentru că ați abuzat la tinerețe și acum sunteți neputincioși, iar sămânța oamenilor secătuiește odată cu ea; dar noi, femeile, nu suntem niciodată satisfăcute sau dezgustate de acest fapt, pentru că trupul nostru este ca o prăpastie, ca o râpă adâncă care nu se umple niciodată și care primește tot ce i se dă”³⁰. În **Învățăturile unui tată către fiica sa**, acesta o povățuiește astfel: „dacă Atotputernicul binevoiește a te hărăzi unui bărbat, primește-l doar pe acela. Fii atentă fiica mea, nu te duce după altul, decât după acel care te cere; stai lângă el până în ceasul său de pe urmă: nu-l părăsi, chiar dacă lui i-ar da inima ghes să o facă”³¹.

La români, exista principiul pe care Sfinții Părinți l-au decretat și anume, disciplinarea sexualității prin matrimoniu, pe care, după cum am arătat mai sus, îl aveau și aztecii, deși nu erau creștini. Pravilele românești porneau de la porunca divină: „să nu dorești femeia aproapelui” și numeau adulterul preacurvie, pedepsind chiar și intenția de adulter. **Pravila ritorului Lucaci** spunea: „Cine va gândi spre muiarea altuia sau muiarea spre bărbatu, post 30 dzile, închinăciuni 40 în dzi”. În ceea ce privește adulterul dovedit, **Îndreptarea legii**, glava 20, stabilea:

²⁹ **Ibidem**, p. 216.

³⁰ **Ibidem**, p. 219.

³¹ **Ibidem**, p. 197.

„Preacurva și preacurvarul 2 ani să fie despărțiți”³². În schimb, aceeași pravilă era neîndurătoare față de femeia adulteră și amantul ei, dacă erau prinși în flagrant delict. Soțul putea să-i omoare pe amândoi. El era certat, însă nu cu moartea, dacă amantul era de același rang cu el și nu era certat, dacă amantul era de rang inferior lui. De asemenea, el putea cere judecătorului, pedeapsa cu moarte a adulterilor. Dar la români s-a obișnuit din totdeauna ca legea să nu fie respectată și să se influențeze dreapta judecată. De exemplu, Maria, soția paharnicului Lupu Mehedințeanu, a fost surprinsă de înaltul dregător, înșelându-l cu un slujbaș de al lui. La intervențiile boierilor și ale domnitorului, paharnicul i-a iertat „capul” Mariei, în schimb i-a luat dota pe care a dat-o Mănăstirii Izvoreni.. Pentru femeile adultere, au fost înființate închisori, de felul celei descoperite recent la Mănăstirea Dintr-un Lemn. Mai târziu, pravilele au devenit mai îngăduitoare: femeia adulteră pierdea dota și bunurile primite de la soț și era trimisă pentru doi ani la mănăstire. **Pravilniceasca condică** din anul 1815 a scurtat pedeapsa la un an³³. Micșorarea acestei pedepse este, după părerea lui Ștefan Lemny, un semn al creșterii numărului de adultere și o rezolvare mai operativă a crizelor familiale³⁴.

Biserica a rămas consecventă față de preacurvie, dar, izvoarele istorice nu spun nimic de condamnarea de către aceasta a precurviei domnești. Dan Horea Mazilu consideră „țititoria domnească” o instituție aproape publică. Erau cunoscute și consemnate de cronicari țititorile domnitorilor. Pătrașcu cel Bun, tată a doi domnitori, Petru Cercel și Mihai Viteazul, avea peste zece concubine, ceea ce i-a deteriorat imaginea la Înalta Poartă. Mihai Viteazul se afișa prin Transilvania cu Velica, nepoata Doamnei Chiajna și soția italianului Fabio Genga, un apropiat al lui Sigismund Bathóry. Vasile Lupu, ctitor de biserici și cu imaginea unui domnitor cu frică de Dumnezeu și cu dragoste de cele sfinte, lua fetele boierilor „peste vrerea părinților la țititorie” sau fetele din păturile de jos³⁵.

Începând cu epoca modernă, legislația a devenit mai indulgentă față

³² Dan Horia Mazilu, **Lege și fărădelege în lumea românească veche**, Iași, Editura Polirom, 2006, p. 369.

³³ **Ibidem**, p. 372.

³⁴ Ștefan Lemny, **Sensibilitate și istorie în secolul al XVIII-lea românesc**, București, Editura Meridiane, 1990, p. 99.

³⁵ Dan Horia Mazilu, **op.cit.**, p. 389-391.

de adulter, pentru că și mentalitatea oamenilor s-a schimbat. Libertatea câștigată prin triumful revoluției franceze, democrația instaurată aproape în toate țările în epoca contemporană au făcut ca să nu se mai facă legătura între morală și valoare sau altfel spus, nu toate principiile morale mai sunt considerate valori. Însăși instituția căsătoriei, garantată și sprijinită de majoritatea constituțiilor, nu mai constituie pentru mulți indivizi o valoare, pentru că aceștia nu cunosc taina căsătoriei și semnificația „trupului unit”. Acesta se va întâmpla când omul se va îndrepta moral, iar „Îndreptarea morală a omului presupune înnoirea sa, restaurarea sa ontologică. Iar desăvârșirea sa morală se realizează prin trăirea înnoirii lui ontologice”³⁶.

Mentalités et préceptes religieux sur l'adultère et leur légifération **Résumé**

Dans cet étude l'auteur nous présente son opinion sur l'adultère du point de vue de la liaison des mentalités, religions et lois.

En analysant les différents codes de lois appartenant aux époques et aux espaces différents, il est arrivé à la conclusion que ceux-ci ont légiféré les mentalités de l'époque sur l'adultère corroborés avec les préceptes religieux.

Le légiste a consacré ce que se pratiquait déjà dans la société, soit par la coutume, soit par les préceptes religieux. Ainsi, la justice laïque s'est alignée à la société et à la religion.

³⁶ Georgios Mantzaridis, **Morala creștină**, II, București, Editura Bizantină, 2006, p. 10.